

Nr 104.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en personlig professur för professorn K. B. J. Karlgren; given Stockholms slott den 4 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Föredragande departementschefen, statsrådet Engberg anför här efter:

År 1925 erbjöd sig den s. k. Kinakommittén att till svenska staten överlåta vissa av professorn J. G. Andersson under forskningsresor i Kina hopbragta samlingar mot att deras vetenskapliga bearbetning tryggades och garanterades och deras huvudbestånd bleve säkerställt i ett svenskt museum. Förslag i ämnet framlades av Kungl. Maj:t i proposition nr 49/1926, vari föreslogs, att för Andersson skulle med ingången av budgetåret 1926/27 inrättas en personlig befattning såsom professor i ostasiatisk arkeologi och föreståndare för statens ostasiatiska arkeolo-

giska samlingar med de åligganden för Andersson såsom innehavare av denna befattning, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

I det vid nämnda proposition fogade statsrådsprotokollet över eklestiasitikärenden anförde föredragande departementschefen — efter att hava förordat samlingarnas ställande under riksantikvariens samt vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens överinseende följande:

Komme statens historiska museum att få sina lokalförhållanden bättre ordnade, borde givetvis dessa samlingar lokalt sammanföras med museets övriga arkeologiska samlingar. Då Andersson framdeles komme att efter uppnådd pensionsålder frånträda den personliga befattningen syntes den anordningen böra vidtagas, att de ostasiatiska samlingarna, som då torde få anses vara vederbörligen bearbetade och vetenskapligt behandlade, ställdes under inseende av en av antikvarierna vid historiska museet. Några konsekvenser för framtiden torde ett bifall till mitt förslag om den personliga föreståndarbefattningen för Andersson på intet sätt innebära.

Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen enligt skrivelse nr 52/1926. Riksdagen uttalade sin anslutning till förslaget, att samlingarna i fråga i framtiden skulle ställas under inseende av en av antikvarierna vid statens historiska museum, och ansåg sig i likhet med departementschefen böra betona, att vid sådant förhållande några konsekvenser för framtiden icke syntes vara att befara av ett bifall till förslaget om den personliga föreståndarbefattningen.

Genom beslut den 5 mars 1926 bemyndigade Kungl. Maj:t vitterhetsakademien att för Kungl. Maj:ts och kronans räkning mottaga ifrågasvarande samlingar samt utnämnde samtidigt Andersson att från och med den 1 juli 1926 vara professor i ostasiatisk arkeologi och föreståndare för samlingarna.

För budgetåret 1937/38 utgå anslag till ifrågasvarande samlingar med 22,300 kronor till avlöningar och 6,500 kronor till omkostnader (jfr statsliggaren för nämnda budgetår, sid. 364).

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har i skrivelse den 6 april 1937 anført, bland annat, följande:

Frågan om de ostasiatiska samlingarnas organisatoriska ställning hade upptagits till behandling av Andersson och de jämlikt nådigt beslut den 8 november 1935 tillkallade 1935 års museisakkunniga.

I en till nämnda sakkunniga ingiven promemoria av den 4 januari 1936 framhöll *Andersson* önskvärdheten av, att professorn i ostasiatisk språkvetenskap och kultur vid Göteborgs högskola Klas Bernhard Johannes Karlgren utsåges till Anderssons efterträdare. I promemorian anfördes bland annat:

Sedan ostasiatiska samlingarna organiserats som en statsinstitution hade genom Kinakommitténs oavlåtliga bemödanden hopats ett stort material av bronser och andra föremål från tidiga dynastier. Detta

framträngande in på även tidiga historiska skeden gjorde det i hög grad önskvärt att kunna till institutionen knyta en språkligt skolad vetenskaplig kraft. Det vore under sådana förhållanden synnerligen lyckligt, att vi i vårt land ägde en av den sinologiska forskningens allra främsta krafter, Karlgren, och om möjligt ännu lyckosammare vore, att Karlgren med sin banbrytande verksamhet som språkforskare förenade en djupgående kunskap om källmaterialet rörande Kinas historia samt ett vaket intresse och fallenhet för jämväl arkeologisk forskning. Slutligen framhöll Andersson att, därest Karlgren kunde vinnas till hans efterträdare, funnes det möjlighet att kunna nyttiggöra samlingarna på ett sätt, som länge föresvävat honom men dittills ej i större utsträckning kunnat realiseras.

1935 års museisakkunniga framhöll i sitt den 15 oktober 1936 avgivna betänkande (statens offentliga utredningar 1936: 44, sid. 33), att det mest ändamålsenliga vore, att de nuvarande ostasiatiska samlingarna och nationalmusei sinica-avdelning sammanfördes till en fristående gemensam museiorganisation i anslutning till etnografiska museets asiatiska avdelning. Detta syntes emellertid böra betraktas såsom ett framtidsmål, att närmare prövas och eventuellt realiseras, när tiden därför kunde anses vara inne. Av vikt torde emellertid få anses vara att, i avvaktan på en sålunda mera vitt syftande plan, det nu vid ostasiatiska samlingarna bedrivna bearbetnings- och forskningsarbetet finge effektivt fortgå i enahanda former som för närvarande även under åren närmast efter Anderssons avgång.

Slutligen hade *Kinakommittén* (H. K. H. Kronprinsen samt överintendenten A. Lagrelius) i en till vitterhetsakademien ingiven promemoria av den 25 januari 1937 anfört i huvudsak följande:

Kinakommittén bildades år 1919 för ekonomiskt stödjande av Anderssons vetenskapliga samlarverksamhet i Kina, och genom hopbringandet av mycket stora privata donationer kunde kommittén genom Andersson tillföra svenska staten omfattande och värdefulla, i stor utsträckning unika samlingar, dels paleontologiska, dels arkeologiska. De senare, ett vidlyftigt och epokgörande material, hade ej någon motsvarighet i något västerländskt museum. Kinakommittén hade emellertid även efter år 1926 tillfört staten nya arkeologiska samlingar, hopbragta med enskilda medel, som uppginge till omkring 330,000 kronor, varjämte Andersson för sin del disponerade omkring 60,000 kronor av enskilda medel för vidare inköp. Under de gångna åren hade stora belopp desslikes av Kinakommittén anskaffats för vetenskaplig bearbetning och tryckning av institutionens *Bulletin*, varav 8 stora volymer förelåge och vilken intoge en ledande plats inom ostasienforskningen.

Kinakommittén, som sålunda alltsedan institutionens upprättande år 1926 stått som ett stödjande och ekonomiskt främjande organ till ostasiatiska samlingarnas fromma, ansåge det vara en angelägenhet av stor vikt, att denna institution finge under ännu en följd av år fullfölja sitt arbete och framför allt fortsätta och slutföra det vetenskapliga bearbetandet av de samlingar, som tack vare så stora enskilda uppoffringar blivit svenska statens egendom.

Den avgörande punkten härvidlag vore frågan om ostasiatiska samlingarnas framtida ledning. Andersson uppnådde den 3 juli 1939 pensionsåldern, och institutionens framtida öde bleve helt beroende av om

man kunde som hans efterträdare förvärva en person, som vore helt kompetent att övertaga hans roll som ledare och vetenskaplig bearbetare. På en sådan person måste, med hänsyn till detta museimaterials säregna beskaffenhet, ställas mycket stora och mycket speciella fordringar. En antikvarie eller amanuens med sedvanlig utbildning i förhistorisk, svensk eller klassisk arkeologi kunde härvid ej fylla måttet, emedan det gällde ett land — eller rättare en världsdel — med en lång och säregen kulturhistoria, som endast en sinolog av facket och en person med ingående mångårig direkt kännedom om Japan och Kina kunde göra sig förtrogen med. Filologiska kunskaper vore härvidlag oundgängliga dels med hänsyn till utnyttjandet av äldre litterära källor, dels och framför allt med tanke på den mycket omfattande arkeologiska forskningen, som numera bedreves av kineserna och japanerna själva, publicerad i de allra flesta fall enbart på ostasiatiska språk i ett otal monografier och tidskrifter. En svensk arkeolog, som vore oförmögen att utnyttja detta material, vore ohjälpligt distanserad och ur stånd att rätt handhava institutionen och bedriva dess vetenskapliga arbete.

Sett från dessa avgörande utgångspunkter, funnes i enlighet med vad Andersson framhållit i Sverige blott en man, som kunde på ett tillfredsställande sätt övertaga Anderssons roll: Karlgren. Denne hade redan som ostasiatisk lingvist och filolog en synnerligen stark ställning, vilket visades av talrika vetenskapliga utmärkelser av akademier och lärda samfund, in- och utländska — bland annat vore han en av de tre icke-kineser, som tillhörde Kinas högsta lärda organ *Academia Sinica* (Sven Hedin, Paul Pelliot, B. Karlgren). Men alltsedan 1929 hade han även direkt gjort en stor insats i ostasiatiska samlingarnas vetenskapliga arbete. I var och en av Bulletinens 8 volymer hade han publicerat en eller flera betydande avhandlingar och därvid utfört rent arkeologiska undersökningar om Kinas bronsålder, som tilldragit sig stor uppmärksamhet och vunnit stark anslutning. Han vore även genom en privat donation fäst vid ostasiatiska samlingarna i regelbundet samarbete sedan 1929, och under Anderssons nuvarande årslånga tjänstledighet hade han av vitterhetsakademien förordnats att vara ostasiatiska samlingarnas föreståndare. Han vore där sysselsatt med forskningar över Kinas bronsålder och förberedde en ny större publikation däröver.

Kinakommittén hade funnit det vara ett önskemål av avgörande vikt, att Karlgren utsåges till Anderssons efterträdare från den 3 juli 1939. Karlgren vore då 50 år och borde under de 15 år, som återstode till hans pensionsålder, kunna lyckligt fullfölja det stora fortsatta bearbetningsvärv, som väntade. Kommittén hade sig bekant, att Karlgren vore villig åtaga sig detta värv, därest Anderssons personliga professur överflyttades på Karlgren och under förutsättning att han i övrigt finge motsvarande tjänsteställning som Andersson. På grund härav borde Karlgren tillerkännas enahanda avlöning som tillkomme en statsuniversitetsprofessor i andra lönegraden (sagda lönegrad, emedan Karlgren redan i Göteborg varit ordinarie professor sedan 1918) ävensom berättigas att för pension tillgodoräkna sig sina tjänstår i Göteborg, samt förty tillförsäkras oavkortad tjänste- och familjepension.

Akademien vitsordade och instämde till alla delar i vad Andersson, 1935 års museisakkunniga och Kinakommittén sålunda anfört. De ost-

asiatiska samlingarna hade alltsedan utgångsläget år 1926 genomgått en storartad utveckling och torde för närvarande utgöra en av de mera betydande på den sinologiska arkeologiens område. Men samlingarnas värde vore uppenbarligen i hög grad beroende av möjligheterna och förutsättningarna för deras förkovran och fortsatta vetenskapliga bearbetning. Denna bearbetning vore ännu icke på långt när avslutad, och berikandet av samlingarna fortginge alltjämt i betydande omfattning. Den sinologiska arkeologien vore en nyckelvetenskap, som trots de senaste årens stora landvinningar ännu befunno sig i ett tidigt utvecklingsstadium. Det vore därför av stort intresse att vidmakthålla de betingelser, som hittills visat sig i hög grad befrämja denna vetenskaps utveckling.

Akademien ville i detta sammanhang erinra, att departementschefens uttalande år 1926 angående de ostasiatiska samlingarnas ställande under inseende av en antikvarie vid historiska museet byggde på den förutsättningen, att samlingarna i fråga efter Anderssons avgång skulle vara vederbörligen bearbetade och vetenskapligt behandlade. Då denna förutsättning ännu icke vore för handen, nödgades akademien understryka angelägenheten av att icke en sådan förändring av organisationen vidtoges redan nu, som skulle verka hämmande på samlingarnas utveckling.

Karlgren, som sedan flera år tillbaka varit knuten till samlingarna, framstode för akademien såsom i eminent grad skickad för uppgiften att omhänderhava den fortsatta bearbetningen av det vetenskapliga materialet. Det vore därför med odelad tillfredsställelse, som akademien inhämtat, att Karlgren förklarar sig villig att under vissa förutsättningar åtaga sig föreståndarbefattningen vid samlingarna. Akademien hemställde därför, att för Karlgren måtte i enlighet med Kinakommitténs förslag inrättas en personlig befattning såsom professor i ostasiatisk arkeologi och föreståndare för omförmälda samlingar.

Beträffande avlöningsförmånerna vid ifrågavarande professors- och föreståndarbefattning anförde akademien följande.

Karlgren, som vore född den 5 oktober 1889, innehade sedan år 1918 professur vid Göteborgs högskola. Hans avlöningsförmåner därstädes utgjorde för närvarande omkring 15,000 kronor, d. v. s. omkring 1,000 kronor mer än universitetsprofessor, som uppbure ålderstillägg. Med hänsyn härtill och till Karlgrens långa tjänstgöring vid högskolan syntes han böra redan vid tillträdet av den föreslagna professors- och föreståndarbefattningen komma i åtnjutande av ålderstillägg.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde akademien, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* medgiva, att för Karlgren måtte från och med dagen efter professor Anderssons avgång från omförmälda föreståndarbefattning inrättas en personlig befattning såsom professor i ostasiatisk arkeologi och föreståndare för statens ostasiatiska arkeologiska samlingar, *dels* besluta, att Karlgren skulle såsom innehavare av den nu föreslagna personliga professors- och föreståndarbefattningen ej mindre vara i avlönings- och pensionshänseende likställd med universitetsprofessor, med rätt för honom att för åtnjutande av ålderstillägg och tjänstepension tillgodoräkna sig sin föregående tjänstgöring såsom

professor vid Göteborgs högskola, än även äga åtnjuta familjepensionsrätt enligt samma grunder, som gällde för professor vid karolinska medicokirurgiska institutet, *dels ock* anvisa för berörda ändamål erforderliga medel.

Av handlingarna i ärendet framgår, att akademien inhämtat yttranden rörande Karlgrens vetenskapliga kompetens från ytterligare två personer med erkänd sakkunskap på området, nämligen generaldirektören för de statliga museerna i Berlin Otto Kümmel och professorn vid Collège de France i Paris Paul Pelliot.

Statskontoret har i utlåtande den 4 december 1937 anfört bland annat:

Det kunde icke annat än väcka en viss uppmärksamhet, att man nu sköte undan den ursprungliga, i och för sig naturliga tanken att ställa här avsedda samlingar under en av antikvarierna vid historiska museet. Tillräckligt skäl härtill kunde knappast anses ligga i den omständigheten, att samlingarna i fråga icke kunde förväntas vara vederbörligen bearbetade och vetenskapligt behandlade vid Anderssons avgång från föreståndarbefattningen, då det näppeligen kunde vara nödvändigt, att de arbetsuppgifter, som intill dess ej medhunnits, måste utföras just av den, som vore föreståndare för samlingarna.

I varje fall ville statskontoret ifrågasätta, om det verkligen kunde vara behöfligt att för föreståndarskapet inrätta en befattning i så hög löneställning som den föreslagna. För nedbringande av de med samlingarna förenade kostnaderna — vilka uppginge till betydande belopp icke minst med hänsyn till de dryga pensioneringskostnader, som måste bli följden av att för samlingarna inrätta den ena personliga professuren efter den andra, vilkas innehavare endast fullgjorde en förhållandevis kort tids tjänstgöring men vid avgången ansåges böra beredas oavkortad pension — syntes det statskontoret böra tagas under övervägande, om icke ifrågavarande samlingar från och med tidpunkten för Anderssons avgång skulle kunna ställas under inseeende av befattningshavare i lägre löneställning än den föreslagna.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, utgick man vid inrättandet år 1926 av den personliga professuren för J. G. Andersson från att de ostasiatiska arkeologiska samlingarna vid hans avgång efter uppnådd pensionsålder skulle ställas under inseeende av en av antikvarierna vid statens historiska museum. Därvid förutsattes, att ifrågavarande samlingar vid denna tidpunkt skulle vara vederbörligen bearbetade och vetenskapligt behandlade. Samlingarna hava emellertid alltsedan år 1926 undergått en betydande tillväxt och mottaga alltjämt nya, värdefulla föremål. De torde för närvarande kunna räknas till de mest betydande på den sinologiska arkeologiens område. Samlingarnas utveckling har gjort, att bearbetningen av föremålsbeståndet måste kräva avsevärd ytterligare tid. Det torde vara riktigt såsom Kinakommittén framhållit, att detta arbete icke kan bli på ett tillfredsställande sätt

utfört, om den plan, som år 1926 förelåg på samlingarnas ställande under vård och ledning av en antikvarie vid statens historiska museum genomfördes vid Anderssons förestående avgång den 3 juli 1939. Det ifrågavarande museimaterialets behandling kräver nämligen sådana speciella förutsättningar, som icke kunna förväntas vara för handen hos museitjänstemän i allmänhet. Med hänsyn till samlingarnas utomordentligt värdefulla beskaffenhet och de viktiga vetenskapliga rön, som kunna påräknas såsom resultat av en fortsatt sakkunnig bearbetning, och med tanke jämväl på att samlingarna tillförts svenska staten genom enskildas intresse och offervilja utan kostnad för statsverket anser jag mig böra biträda vitterhetsakademiens förslag om inrättande efter Anderssons avgång från sin ifrågavarande befattning av en liknande befattning för professorn vid Göteborgs högskola Klas Bernhard Johannes Karlgren, vilken enligt vad som från sakkunnigt håll omvittnats är i hög grad skickad för uppgiften och som redan äger nära förtroendet med samlingarna. Närmare bestämmelser angående Karlgrens åligganden såsom innehavare av befattningen torde Kungl. Maj:t framdeles böra meddela.

Såsom innehavare av ifrågavarande befattning torde Karlgren — i likhet med Andersson — i avlöningshänseende böra likställas med universitetsprofessor. Mot att Karlgren redan vid tillträddandet av den personliga befattningen kommer i åtnjutande av ålderstillägg synes intet vara att erinra. Ehuru föreståndarskiftet avses skola äga rum först i början av budgetåret 1939/40, har det synt mig lämpligt, att beslut i ämnet fattas redan av 1938 års riksdag, så att vederbörande må hava tid på sig för erforderliga förberedelser i anledning av föreståndarskiftet. Det nu utgående anslaget till avlöningar vid de ostasiatiska-arkeologiska samlingarna påverkas icke av de föreslagna åtgärderna. Frågan om Karlgrens pensionsförmåner torde i vederbörligt sammanhang få upptagas till prövning på föredragning av chefen för finansdepartementet.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att för professorn Klas Bernhard Johannes Karlgren må från och med dagen efter professor J. G. Anderssons avgång från sin professors- och föreståndarbefattning inrättas en personlig befattning såsom professor och föreståndare för ostasiatiska arkeologiska samlingarna med de åligganden för Karlgren såsom innehavare av denna befattning, som av Kungl. Maj:t bestämmas;

Kungl. Maj:ts proposition Nr 104.

dels ock besluta, att Karlgren skall såsom innehavare av den personliga professors- och föreståndarbefattningen vara i avlöningshänseende likställd med universitetsprofessor.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gösta Sandberg.
